

9382

98

ІВАН ФРАНКО

15/VIII-1856 — 28/V-1916

945

28-V-16

X

28-V-26

Гомі

I. ФРАНКО. ТВОРИ.

- I. **Оповідання.** 1. Вугляр. Лесишина чадб. Два приятелі. Муляр. Сам собі винен. Робрий заробок. Домашній промисл. Історія одєї січкарни. Довбанюк. Слимак. Ліси і пасовища. Цигани. Додатки: 1. Відривок з листа Фража до Драгоманова. 2. Передмова до збірні: «Добрий заробок». Уваги.—Ціна 75 коп.
- II. **Оповідання.** 2. Маніпулянтка. Між добрими людьми. Чи Вдурила. Яндруси. Поки рушить поїзд. Без праці. Додатки: 1. Де-що про себе самого. Уваги.—Ціна 1 крб. 10 коп.
- III. **Оповідання.** 3. Малий Мирон. Оловець. Schön schreiben. Микитичів дуб Грицева шкільна наука. Микола Поєдинок. Мій злочин. У кузні. У столярні. Опеніт гуморист. Гірчичне зерно. Борис Греб. Під зборотом. Уваги.—Ціна 1 крб.
- IV. **Оповідання.** 4. Моя спіріча з Олексою. На дні. Хлопська комісія. Панталаха. До світла. В тюремному шкільні. Івась Новітній. Додатки: 1. Передмова до Панталахи. Уваги.—Ціна 1 крб. 10 коп.
- V. **Бориславські оповідання.** 5. На роботу Ріпник. Населений гішник. Яць зелена га. За-для президе. Полуйка. Вівчар. Уваги.—Ціна 1 крб. 25 коп.
- VI. **З бурхливих літ.** 6. Герой по-неволі. Гриць і панич. Різуні. Додатки. Уваги. Ц. 1 крб. 05 к.
- VII. **Сатири.** 7. **Рутенці.** I. Молода Русь. II. Звичайний чоловік. III. Знеохочений. IV. Патіютичні пориви. **Сім казок:** I Рубач. II. Казка про Добробит. III. Звірячий бюджет. IV. Історія кожуха. V. Свинська констигуція. VI. Гострий-гострий спароста. VII. Історія одної ко-віскари. **Казки й сатири:** I. Місія. II. Чума. III. Куди діваються старі роки. VI. Як пан собі біди шукав. V. Як Русин повкся по тім світі. VI. Наша публіка. VII. Свиня. VIII. Як згода дім будувала. IX. Доктор Бессервіссер. X. Із галицької

98

* * *

Правда проти сили
Боем проти зла!
Між народ похилий
Вольности слова!
З світочем науки
Проти брехні й тьми,
Гей, робочі руки.
Світлії уми!

* * *

... Як мільйонів куплений сльозами
День світла, щастя й волі засвітає,
То чень*) в новім великім людськім храмі
Хтось добрим словом і мене згадає.

Франкові заповіти

*) Чень — може

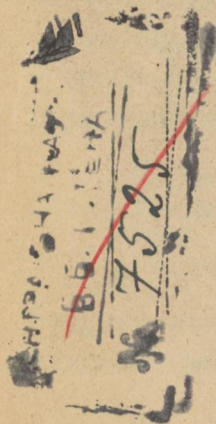
Ів. Франко

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА

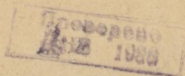
Харківська 20-а Трудова
Школа з нагоди надання їй
імени Івана Франка в десяти
роковини з дня його смерті

ІВАН ФРАНКО

15/VIII-1856 — 28/V-1916

~~9382~~
~~10 17/IV 34~~

[891.79 : 92 (Ф)]

На замовлення
20-ої Трудшколи
ім. Ів. Франка
видало Коо-
перативне
Вид-во
РУХ

Харк. Шк. Друк. Діла ім. А. Багинського.

Укрголовліт 1630/6. Тираж 1500. Зам. 1792

„Я — син народа,
Що вгору йде, хоч був за-
пертий в лъох.
Мій поклик: праця, щастя
і свобода.
Я — хлопський син...“
Ів. Франко

28 травня 1926 р. минає десять літ,
як помер великий український письмен-
ник, поет-революціонер, громадський та
науковий діяч Іван Франко.

Тяжкий, тернистий шлях пройшов він
у своїй боротьбі за визволення трудя-
щих, нехтуючи навіть власним життям:

Все, що мав у життю, він віддав
Для одної ідеї;
І горів, і яснів, і страждав,
І трудився для неї,

будучи справжнім сином працюючих
і борцем за визволення

всіх, що ллють свій піт і кров,
всіх, котрих гнетуть окови.

Народився Іван Франко 15-го серпня 1856 року в Галичині. Батько його був простий сільський коваль, у кузні якого Франко змалку проводив цілі дні, прислухаючися до селянських розмов про своє бідування під панським ярмом.

Учився він спочатку в сільській школі, потім у трохи вищій, так званій „нормальній“, німецькій школі й нарешті в гімназії, в м. Дрогобичі. Та Франко не задовольнявся тим, що давала йому відірвана від життя школа, й сам поширював свої знання, читаючи багато книжок. В гімназії Франко ознайомився з українськими та європейськими письменниками. Найбільше він захоплювався Шевченковим „Кобзарем“, якого знав усього на пам'ять.

Тоді-ж він почав збирати власну бібліотеку, в якій по скінченню гімназії було до 500 книжок.

Скінчивши гімназію, він іде в мандрівку по Галичині, придивляється до

життя працюючого люду та вивчає його.

Року 1875-го Франко вступає до Львівського університету. Не орієнтуючись ще гаразд у тодішніх громадських течіях, він на де-який час попадає до гуртка москвофілів, що обстоювали одноплеменність українського народу з російським і орієнтувалися на тодішню Москву, з її царськими порядками, й співробітничав в їхньому журналі „Друг“. Та далі під впливом Драгоманова, що вів уперту боротьбу з соціально-економічним пригніченням та з москвофілами й народовцями, які все лихо вбачали в лінивстві та п'янстві хлопа (мужика), а не в соціальному поневоленні одної класи другою, — Франко рішуче пориває з москвофілами й гаряче поширює ідеї Драгоманова, „соціялістичним ідеалом якого була федерація вільних спілок, вільних людей, громадівство*)“.

*) І. Ткаченко. „Ів. Франко“. Вид. РУХ. 1926. Стор. 12.

Тут Франко виступає вже з новою
ідеологією:

Ми ступаєм до бою нового —
Не за панство тиранів, царів,
Не за церков, попів, ані бога,
Не за панство неситих панів.
Наша ціль — людське щастя і воля,
Розум владний, без віри основ,
І братерство велике, всесвітнє...

Далі він каже, що не з божої ласки
буде досягнуто цієї мети, що не мо-
литва, а праця й розум дадуть перемогу:

Не моліться вже більше до бога:
„Хай явиться нам царство твоє“,
Бо молитва слаба там підмога,
Де лиш розум і праця в пригоді стає.
Не від бога те царство нам спаде,
Не святі його з неба знесуть,
Але власний наш розум посяде,
Сильна воля і *спільний* наш труд.

Року 1887-го Франка разом з редак-
цією „Друга“ було заарештовано за
участь, ніби-то, в таємному соціалістич-
ному товаристві (хоч такого зовсім і не

було), вигнано з університету й засуджено на 9 місяців до в'язниці. Та не такий глибокий слід залишило перебування його в тюрмі між ріжними злодіями, як те, що всі товариші відчувалися і з призи́рством дивилися на нього, як вийшов він із тюрми. Але Франко, не опускаючи рук, продовжує далі невтомно працювати, видаючи разом з Павликом журнал „Громадський Друг“, „Дзвін“, „Молот“ та инш. За цей час Франко написав чимало поезій, перекладів з європейських письменників та велику повість „Боа Констриктор“ (цеб-то змій-полоз, удав), в якій описав жахливий стан спролетаризованого селянства на нафтових копальнях підприємця Германа Гольдкремера, що з нелюдською жорстокістю експлуатував робітників.

1880-го р. Франка знову арештовують і тримають у тюрмі 3 місяці. У цей час Франко трохи не помер з голоду,

коли його відсилали „по етапу“ до родичів.

Вийшовши з тюрми Франко ще з більшим завзяттям стає до праці: бере участь у робітничих гуртках та в складанні брошури: „Програм соціялістів польських і українських“, пише революційні поезії, їздить по селах та розказує селянам про їхні кривди.

Та народовська інтелігенція старшого покоління вороже дивилася на Франка, й нарешті йому довелося кинути працю в українських журналах. Позбувшись шматка хліба, Франко примушений був піти „в найми“ до поляків, де й працював у редакції „Кур'єра Львівського“ (польською мовою).

1898-го року його було знов заарештовано й посаджено до тюрми на два з половиною місяці.

Року 1890 Франко з Павликом засновує радикальну партію — першу партію в Галичині з соціялістичним програмом.

Та йому знову довелося зазнати чимало нападів спочатку від українських патріотів, які лише на словах розпиналися за мужика й робітника, а на ділі були їхніми гнобителями, а далі й від польського громадянства. Двері польських і українських редакцій перед ним було зачинено, і Франко став під загрозу голодної смерти. Та, нарешті, йому знайдено було роботу в Науковому Товаристві ім. Шевченка.

Будучи письменником, Франко провадив і наукову роботу, що мала велику цінність не тільки для рідної науки, а й всесвітньої. За його великі наукові заслуги Петербурзька та Празька Академії Наук обрали його своїм членом. Професорська колегія Львівського Університету обрала його за доцента, та Галицький намісник (тоб-то губернатор) не затвердив його, бо-ж він... аж тричі сидів у тюрмі, бо-ж він... соціяліст.

Року 1898-го було відсвятковано 25-літній, а 1913-го—40-літній ювілей літературно-наукової та громадської роботи Франкової. Це були справжні українські свята. Та, знесилений надмірною працею, Франко тяжко захворів—спершу одібрало йому руки, а потім і ясність думок. Але й під час хвороби, як думки йому прояснялися, він не кидав праці над рідним письменством та наукою.

Та довга тяжка хвороба знесилила його, і 28-го травня 1916-го року велетня українського слова й думки, першого українського робітничо-селянського поета-революціонера не стало, не стало того, хто все життя своє йшов „між народ похилий“

З світочем науки
Проти брехні й тьми,
хто життя своє горів непереможним
бажанням

Не ридать, та здобувати,
Хоч синам, як не собі,
Кращу долю в боротьбі!

хто твердо вірив,

... що своїми руками
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт!

цеб-то старе життя.

І ми тепер розбили цю скалу, роздробили той граніт, ми муруємо твердий той шлях, яким

Прийде нове життя, добро нове у світ!

Розбивши цю скалу, ми ніколи не забудемо свого великого „каменяра“.

Хай-же тихо спочиває цей велетень, що не знав спочинку в своєму життю, а робітники й селяни, за краще, світле майбутнє яких він боровся, повік його не забудуть.

кто здесь живет.

... по своим делам
иногда сюда, иногда туда

идет, куда знает.

Он тогда пошел по краю, по до-
роге, где знает, и увидел вдали
много людей.

Итак, все идет, как у нас.

Вот и все, что он видел, и никто не
знал, что это такое, "каменное".
Он же так спешит, что не знает,
куда идет, спешит в свой дом, к
родным, и слышит, что кто-то
идет, много людей, и слышит, что
кто-то идет.

ТВОРИ І. ФРАНКА

ТОВАРИШАМ ІЗ ТЮРМИ

Обриваються звільна всі пута,
Що в'язали нас з давнім життям:
З давніх брудів і думка розкута,
Ожиємо, брати, ожием!

Ожиємо, новим ми, повнішим,
І любов'ю огрітим життям:
Через хвилі мутні та бурливі
До щасливих країв попливем.

Через хвилі нещастя і неволі
Мимо бурь, пересудів, обмов,
Попливем до країни святої,
Де братерство і згода й любов.

Ми ступаєм до бою нового,
Не за царство тиранів, царів,
Не за церков, попів, ані бога,
Не за панство неситих панів.

Наша ціль — людське щастя і воля,
Розум владний без віри основ,
І братерство велике всесвітнє,
Вільна праця і вільна любов.

Треба твердо нам в бою стояти,
Не лякаться, що впав перший ряд.
Хоч по трупах наперед ступати,
Ні на крок не вертатися взад.

Це-ж остання війна! Це до бою
Чоловіцтво зі звірством стає,
Це поборює воля неволю,
„Царство боже“ на землю зійде.

Не моліться вже більше до бога:
„Хай явиться нам царство твоє“,
Бо молитва слаба там підмога,
Де лиш розум і труд у пригоді стає.

Не від бога те царство нам спаде,
Не святі його з неба знесуть,
Але власний наш розум посяде,
Сильна воля і спільний наш труд.

КАМЕНЯРІ

Я бачив дивний сон. Немов передо мною
Безмірна, а пуста і дика площа.
А я, прикований ланцем залізним, стою
Під височенною гранітною скалою,
А далі тисячі таких самих, як я.

У кожного чоло життя і жаль порили,
І в оці кожного горить любови жар,
А руки в кожного ланці, мов гадь, обвили,
А плечі кожного до долу ся схилили,
Бо давить всіх один страшний якийсь тягар.

У кожного в руках тяжкий залізний молот,
І голос сильний нам з гори, мов грім, гримить:
Лупайте цю скалу! Нехай ні жар, ні холод
Не спинить вас! Зносіть і труд, і спрагу й голод,
Бо вам призначено скалу оцю розбити.

І всі ми, як один, підняли вгору руки,
І тисяч молотів о камінь загуло
І в тисячні боки розприскалися шути
Та відривки скали; ми з силою розпуки
Раз-по-раз гримали о кам'яне чоло.

5888
Мов водопаду рев, мов битви гук кривавий,
Так наші молоти гриміли раз-у-раз,
І п'ядь за п'ядею ми місця здобували.
Хоч не одного там калічили ті скали,
Ми далі йшли, ніщо не спинювало нас.

І кождий з нас то знав, що слави нам не буде
Ні, пам'яті в людей за цей кривавий труд,
Що аж тоді підуть по цій дорозі люди,
Як ми проб'єм її та прорівняєм всюди,
Як наші кості тут під нею зогниють.

Тай слави-ж людської зовсім ми не бажали,
Бо не герої ми і не багатирі.
Ні, ми невольники, хоч добровільно взяли
На себе пута. Ми рабами волі стали,
На шляху поступу ми—лиш каменярі.

І всі ми вірили, що своїми руками
Розіб'ємо скалу, роздробимо граніт,
Що кров'ю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець, і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.

І знали ми, що там, далеко десь у світі,
Котрий ми кинули для праці, поту й мук,
За нами сльози ллють мами, жінки і діти,
Що други й недруги, гнівнії і сердиті,
І нас, і нашу мисль, і діло те кленуть.

Ми знали це, і в нас нераз душа боліла,
І серце рвалося, і груди жаль давив.
Та сльози, ані жаль, ні біль пекучий тіла,
Ані прокляття нас не відтягли від діла,
І молота ніхто із рук не опустив.

І так ми далі йдем, в одну громаду скуті
Святою думкою, а молоти в руках.
Нехай прокляті ми і світом позабуті,
Ми ломимо скалу, рівняєм правді путі,
А щастя всіх прийде по наших аж кістках.

Випис із протоколу Ч. 1

засідання Харківської Округової Комісії для вшанування пам'яті Івана Франка від 26 травня 1926 р.

Слухали:	У х в а л и л и:
2. Про надання од- ній із шкіл м. Харкова імені Івана Франка.	Надати ім'я Івана Франка 20-й Трудовій Школі й про- хати Президію Окрвиконкому затвердити цю постанову. Також прохати Окрвиконком із сум, що їх асигновано на пе- реведення роковин Ів. Франка, відпустити 20-й школі на улаштування свята, придбання творів Франка, організацію ла- бораторії та музею—1.500 карб.

Оригінал підписано:

Голова Комісії (Махно)

Секретар (підпис)

Випис із протоколу Ч. 3

засідання президії Окрвиконкому від 31/V—1926 р.

Слухали:	У х в а л и л и:
Про вшанування 10-х роковин смерти великого українського письменника Івана Франка. (Зав. ОкрІНОт. Махно) (Спр. Ч. 14).	а) Постанову Округової Комісії по проведенню вшанування пам'яті Івана Франка про надання його імені 20-їй Трудовій Школі — затвердити. б) Затвердити асигнування тій школі 1,500 карб. з відпущеної суми на переведення роковин Франка, для переведення Школою свята, а також на придбання нею творів Франка та організацію лабораторії й музею.

Оригінал підписано: Голова ОВК'у (Гаврилін)

Секретар ОВК'у (Мороз)

З г і д н о: Завід. прот. част. ОВК'у (підпис)

ЧИТАЙТЕ,
ПОШИРЮЙТЕ
ТВОРИ
ІВАНА ФРАНКА

КООПЕРАТИВНЕ РУХ ВИДАВНИЦТВО

ПРАВИЛННЯ й ГУРТОВА КОМОРА

Харків, вулиця 1-го Травня, 10.

Тел. № 29 - 84.

ТВОРИ ІВАНА ФРАНКА

В НЕВЕЛИЧКИХ КНИЖОЧКАХ ПІД НАЗВОЮ
«ФРАНКІВСЬКА БІБЛІОТЕКА»

1. Ліси і пасовиська	15 коп.
2. Маніпулянтка	30 »
3. Без праці	35 »
4. Молоді літа Мирона	20 »
5. Під оборогом. Мавка	12 »
6. На робопі..	13 »
7. Полуйка..	13 »
8. Навернений грішник	40 »
9. Яць Зелепуга..	25 »
10. Ріпник..	25 »
11. Вівчар..	8 »
12. За-для празника	10 »
13. Моя спірча з Олексою..	20 »
14. На дні..	35 »
15. Гриць і панич..	— »
16. Над мужицькою межею	— »
17. Різуні..	— »
18. Свинська конституція	— »
19. Казка про Добробит. Патріотичні пориви	10 »
20. Місія	— »
21. Чума	— »
22. Галицькі образки..	— »
23. Сурка	— »
24. На лоні природи. Шука. Дріяда..	— »
25. Сойчине крило	— »
26. Батьківщина	— »
27. Гава. Гава і Вовкун..	— »

П'ЕСИ ІВ. ФРАНКА

З «ТЕАТРАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ» РУХ:

12. Майстер Чирняк. Комедія в 1 дії	15 коп.
13. Будка ч. 27. Драма в 1 дії	15 »
14. Украдене щастя. Драма в 5 діях	20 »
18. Учитель. Комедія в 3 діях	25 »

ЛІТЕРАТУРА ПРО ІВ. ФРАНКА

ДО ДЕСЯТИРІЧЧЯ СМЕРТИ—28/V—26 р.

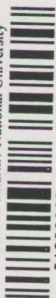
Ів. Ткаченко. Іван Франко. Науково-популярний нарис	30 коп.

ПОРТРЕТИ І. ФРАНКА

форматом 11×18 сант., в фарбах, ц. 15 коп.

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
9382 БІБЛІОТЕКА

V.N. Karazin Kharkiv National University

01228303

9